משנה · ראשונים · רמב״ם · סדר מועד

רמב"ם על משנה יומא

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רמב"ם על משנה יומא

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רמבם-על-משנה-יומא/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ו 6
משנה ז 6
משנה ח 7
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 9
משנה ז 9
פרק ג 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 10
משנה ו 10
משנה ז 11
משנה ח 11
משנה ט 11
משנה י 11
משנה יא 12
פרק ד 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ג 13
משנה ד 13
משנה ה 14
משנה ו 14
פרק ה 15
משנה א 15
משנה ג 16
משנה ד 16
משנה ה 16
משנה ו 16
משנה ז 17
פרק ו 17
משנה א 17
משנה ב 17
משנה ג 17
משנה ד 18
משנה ה 18
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 18
פרק ז 19
משנה א 19
משנה ב 19
משנה ג 19
משנה ד 20
פרק ח 21
משנה א 21
משנה ג 21
משנה ה 22
משנה ו 22
משנה ז 23

משנה ח 23
משנה ט 23

פרק א

משנה א

שבעת ימים קודם יוה"כ מפרישין כהן גדול כו':

אמר ה' יתברך בשבעת ימי המלואים [ויקרא ח] ומפתח אהל מועד לא תצאו וגו' ואחר כך אמר כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם. ובאה הקבלה לעשות זה מעשה פרה. לכפר עליכם זה מעשה יום הכפורים לפיכך כהן השורף את הפרה וכהן גדול העובד ביום הכפורים מפרישין אותו שבעת ימים ומפרישין אותו מאשתו כדי שלא תמצא נדה ויהיה הוא טמא שבעת ימים כמו שאמר הכתוב בבא על נדה [שם טו] ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים. וחכמים אומרים טומאה שכיחא מיתה לא שכיחא ואם תחוש למיתה אין לדבר סוף לפי שאנו אומרים שמא תמות זאת השניה וכן השלישית וכן הרביעית וענין באמרם מיתה לא שכיחא ר"ל שהמיתה בפתע פתאום אינה נמצאת אלא לעתים רחוקים ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ב

כל שבעת הימים הוא זורק את הדם ומקטיר וכו':

היה מרגיל עצמו בעבודה כל אלו השבעה ימים כדי שתהא נוחה עליו יום צום כפור: ומקריב חלק בראש ענינו שיקריב הוא ראשון לכל המקריבין ויקריב איזה קרבן שירצה וכמו כן יאכל מן הקרבנות הנאכלות איזה שיעור שירצה. ויקח חלקו בראש. ובתוספתא [[בתוספתא שלפנינו ליתא בבא זו דכיצד מקריב שהביא הרב אלא כיצד נוטל וכו']:] כיצד מקריב חלק בראש אומר עולה זו אני מקריב. מנחה זו אני מקריב. כיצד נוטל חלק בראש אומר חטאת זו אני אוכל. אשם זה אני אוכל. במה דברים אמורים בקדשי המקדש אבל בקדשי הגבול אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט חולקים בשוה:

משנה ג

מסרו לו זקנים מזקני בית דין וקורין לפניו וכו':

העיקר אצלנו כי כהן גדול צריך שלא יהיה באנשי דורו מן הכהנים יותר שלם ממנו בחכמה ובאמונה וביופי ובעושר ובכח. אמר השם יתברך [שם כא] והכהן הגדול מאחיו ובאה הקבלה שיהא גדול מהם בנוי בעושר ובחכמה ואם אין לו ממון מקבצין ממון מן הכהנים ונותנין לו שיהא עשיר יותר מכל אחד מהם. אמר השם הגדול מאחיו שיגדלוהו מאחיו. אבל במקדש שני שהיו בו הדברים כלם בלי שלמים כמו שידעת והמלכים לא היו הולכים על דרך הישר היו ממנים כהנים גדולים בחזקה ואפילו שלא היו ראוים לכך.

ובהם אפשר לומר שמא לא למדת. ולזה הטעם נקראת הלשכה שמושיבין בה כהנים גדולים לשכת פרהדרין ועינו בית המחשבים. רוצה לומר פוסקי השערים הממנין אותן המלכים על השוקים ומעבירין אותן לפי שעה ברצון המלכים וכך היו עושים בכהנים גדולים מי שהיה יותר קרוב למלכות ונקרב אליו בממון היה ממנה כהן גדול:

משנה ד

כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל כו':

וכן לא יאכל ערב יום הכפורים דבר מן המאכלים המרבים את הזרע ומוסיפין בקשיות האבר כדגים וחלב והביצים המתובלין בתבלין וכן כל מה שיש בו נפח:

משנה ה

מסרוהו זקני ב"ד לזקני כהונה והעלוהו כו':

היו מוליכין אותו לעליית בית אבטינס ללמדו חפינת הקטרת וזה לדעת האומר שהוא מן העבודות הקשות שבמקדש ועוד נבאר בתחילת מנחות כי אין הדבר כן אלא כמו שאמרו לשם מלא חפניו כדחפני אינשי. וכבר קדם לך בפרק החמישי משקלים [הל' א] בית אבטינס על מעשה הקטרת. ומשביעין אותו על דבר שאי אפשר לאדם שיראהו זולתו וזה כי הצדוקים מאמינים שהוא היה נותן הקטרת על האש בהיכל ואחר כך מכניס את המחתה לפני קדש הקדשים וראייתם על זה ממה שאמר הכתוב [שם טז] כי בענן אראה על הכפרת כי הוא לא היה נכנס אל הכפרת אלא בענן לדעתן. והקבלה האמתית באה כי אין הדבר כן אלא כמו שבאר ואמר [שם] ונתן את הקטרת על האש לפני ה' ובאותה שעה לא יוכל שום אדם לדעת מה שהוא עושה כמו שנאמר [שם] וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו ומפני זה היו משביעין אותו. והוא היה בוכה מפני שחשדוהו במינות. והם היו בוכין שחשדוהו כי אסור בתורתנו לחשוד ולחשוב מחשבה רעה על אדם שענינו מסופק אלא לצורך הכרחי כמו שתראה:

משנה ו

אם הוא היה חכם דורש ואם לאו תלמידי חכמים דורשין כו':

אלו הספרים הנזכרים יש בהם ספורים וחשבונות לזמנים שעברו ישעשעו הנפש ולא יתנמנם:

משנה ז

בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע כו':

מכין באצבע צרדה הוא שיכה בגודל עם האצבע האמצעי בכח והרבה עושין אותו בני אדם בעת השמחה ויעשו בו תנועות עריבות.

וענין והפג אחת על הרצפה ר"ל הפשיר חמימות רגלך שתעמוד שעה אחת על הרצפה לפי שהרצפה תצנן הרגלים ותדד השינה וכשיתחממו הרגלים תבא השינה ונתבארה זו הסבה בשאלות הטבעיות והפג היא מלה עברית [בראשית מה] ויפג לבו וענינו שנפשרה חמימות לבו. והרבה משתמשים חכמים בזו המלה בזה הענין כמו [ביצה יד.] מפיגין טעמן:

משנה ח

בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר כו':

תרומת המזבח היא הסרת הדשן מן המזבח ונקרא דישון המזבח כמו לדשנו [שמות כז]:

פרק ב

משנה א

בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח כו':

כבר הודעתיך כי תרומת המזבח היא הסרת הדשן. ואמרו כל הקודם את חבירו לתוך ארבע הוא שיקרב אל המזבח בארבע אמות. ומעשה הפייס שזכר כמו שאניד לך ידוע כי אינו מותר אצלנו למנות אנשים מישראל בשום פנים ואפילו לדבר מצוה ומעשה דוד המלך מפורסם. אבל מונין אותם כשירצה אדם למנותם שיקחו מכל אחד מהם דבר ואחר כך מונין אותם הדברים. ומפני זה כשהיו קריבים כהנים רבים אל המזבח היה אומר להם הממונה הצביעו כלומר שישליכו האצבעות וזה אחר שיעמידם שורה ויסכימו ביניהם ממי יתחיל המנין. כיצד יסכימו על דרך הדמיון כשהיה המנין שלשים או ארבעים או חמשים או כמו שירצו מן המנין. אח"כ ישליך כל אחד מהם אצבע [[עי' לח"מ פ"ד מהל' תמידין וסיים דגי' אחרת היה להרמב"ם]:] אם הוא חלש או חולה או שתי אצבעות אם הוא בריא. ויתחיל למנות אותן האצבעות אחד שנים שלשה על השורה עד שיצא המנין שיסכימו עליו בתחילה והאיש שיצא סוף המנין אצל אצבעו היה מקדים לאותה עבודה ולא יחשבו האגודל למי שהשליך גודלו לפי שהוא נח לפשטו ולקפצו ושמא יפשוט אותו [או יקפוץ אותו] כשיקרב המנין לצאת כדי שיבא הפייס אצלו. וע"ז הדרך היו הפייסות הארבעה שהיו במקדש. ודע זה והבן אותו כי אלו הפייסות לא פירשום שום גאון מן הגאונים שהיו לפנינו מאותה שעמדנו על דבריהם לפי שלשונות הגמרא לא יושג מהם מה שדומה לאדם בתחילת העיון אבל הסברא באותן הדברים הוא מה שספרנו:

משנה ג

מעשה שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש כו':

הפייס השני מי שוחט מי זורק מי מדשן כו':

אלו הדברים כולם הם בפייס אחד כמו שאדמה לך והוא כי כולם היו כמו שורה אחת או עגולה והיו מסכימין על האדם שיתחיל ממנו המנין ואחר כן היו מסכימין כי אותו שיצא אצלו המנין שיסכימו עליו כמו שבארנו הוא זורק את הדם והסמוך לו שוחט. והסמוך לו מדשן את המזבח. והסמוך לו מדשן את המנורה והסמוך לו מעלה איברים לכבש. ואותו שמעלה איברים לכבש הוא ושמונה בני אדם כמו שעומדים בשורה זכין בתמיד של שחר כל אחד מהם במה שיש לו לשאת ולהעלות על הסדר שאומר. הראשון הוא מעלה הראש והרגל. השני הסמוך לו שתי הידים. השלישי בעוקץ וברגל. הרביעי בחזה ובגרה. החמישי בשתי דפנות. הששי בקרבים. השביעי בסלת. השמיני בחביתין והם חביתי כהן גדול שאמר בהם הש"י [ויקרא ו] זה קרבן אהרן ובניו וגו' ונקראו חביתים לאומרו בהם הש"י [שם] על מחבת בשמן תעשה. ותשיעי ביין. נמצא שהפייס הזה זכין בו שלשה עשר תשעה אותם שמנינו ושוחט וזורק ומדשן מזבח ומדשן מנורה. והזורק הוא מקבל הדם כמו שבארה הגמרא והקדמנו בזה הפייס זורק על שוחט לפי שהזריקה מעולה כיון שהעיקר אצלנו שחיטה כשרה בזרים.

והמדשן היה מסיר הדשן והטינופים ומקנח ומנקה כמו שיתבאר בגמרא. וכבר ידעת כי שם האפר דשן. ודרך הלוכו הוא כמו שיתבאר בברייתא הראש והרגל והחזה והגרה שתי ידים ושתי דפנות העוקץ והרגל ותנא קמא חש ליפה ולטוב והקדימו ואיחר הגרוע. ואין הלכה כבן עזאי:

משנה ד

הפייס השלישי חדשים לקטרת באו והפיסו כו':

היו הכהנים מתברכין בהקטרת הקטרת והיו אומרים כל מי שמקטיר קטרת היה מתעשר וממונו מתרבה למאמרו הש"י [דברים לג] ישימו קטורה באפך וכתיב [שם] ברך ה' חילו וגו' ולפיכך כל מי שהקטיר לא היו מניחין אותו להקטיר פעם שניה שישאר זולתו מן הכהנים שלא יקטירו ולא היו אוספים לפיים הקטרת אלא למי שלא הקטיר קטורת מימיו ולפיכך יאמר חדשים לקטורת באו והפיסו:

משנה ה

תמיד קרב בתשעה באחד עשר כו':

אמר השם יתברך [ויקרא א] וערכו עצים על האש ובאה הקבלה כי זה נאמר בתמיד

של בין הערבים כי בשל שחר כבר נאמר בו בפירוש [שם ו] ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר:

משנה ו

איל קרב באחד עשר הבשר בחמשה כו':

כמו שבארנו בתמיד של כל יום:

משנה ז

פר קרב בעשרים וארבעה הראש והרגל כו':

ענין אם רצה להקריב מקריב היא שהוא יכול להקריב באיזה מנין שירצה פחות מאלו או יתר על אלו. ורוצה באמרו הפשטן וניתוחן של אלו ושל אלו שוין שהן כשרים בזר ומותר בזר לפשוט ולשחוט ולנתח בין קרבנות ציבור בין קרבנות יחיד וכבר קדם לך זה העיקר בפסחים [פ"ה הל' ו] במקום שאמרו מקבלה ואילך מצות כהונה:

פרק ג

משנה א

אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה כו':

מקום גבוה היה להם במקדש שבו היה עולה הצופה. וכשהיה רואה פני המזרח מתחילין להשתנות היה אומר להם ברקאי ענינו כמו התחיל האור להבריק. והיו אומרים לו אותן שהיו בעזרה עד שהוא בחברון כלומר הגיע האור כפי ראות עיניך לחברון. והיה אומר להן הן ומיד היו שוחטין. וממה שאתה חייב לדעת כי הזמן (הזה) שזכר מתתיה בן שמואל באומרו האיר פני המזרח הוא אחר הזמן שזכר התנא קמא. והלכה כמתתיה בן שמואל:

משנה ב

ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת עלה מאור הלבנה כו':

ידוע כי הלבנה אינה עולה מן המזרח אלא אחר חצות החדש. ואמרו עלה מאור הלבנה ואירע בסוף חדש משאר חדשי השנה ואירע בליל צום כפור גם כן פעם אחרת ודימו שהאיר המזרח ושחטו את התמיד והוא כלל בכאן שתי המעשים ואומר פעם אחת כלומר זולת ליל צום כפור עלה מאור הלבנה מחובר למה שאירע ליל צום כפור. ועוד יתבאר כי כהן גדול טובל ושוחט התמיד בצום כפור וכאשר נפסל התמיד כמו שזכר מפני שנשחט בלילה יצטרך טבילה אחרת אחר כך שחט את התמיד.

ומסיך את רגליו כינוי לנקבים גדולים:

משנה ג

אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו טהור עד שיטבול כו':

כל טבילה מקדש ידיו ורגליו לפניה ולאחריה כאשר יתבאר ואמר חוץ מזו רוצה לומר הטבילה הראשונה והוא יגיד אותה:

משנה ד

פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם קידש ידיו ורגליו כו':

פשט ירד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו כו':

סדין של בוץ ענינו רדיד של פשתן.

קרצו כמו שחטו והוא מגזרת קרץ מצפון בא [ירמיה מו] והוא שישחוט רוב שנים כי עבודת היום לא תהיה אלא בכהן גדול.

ופי' **מירק** אחר שחיטה על ידו השלים אחר שחיטה אחריו. ומירוק נקרא השלמת הפעולה איזו פעולה שתהיה.

ונסתפג כמו נתקנח:

משנה ה

קטרת של שחר היתה קריבה בין דם לאברים כו':

כבר קדם לך בהלכות שלפני אלו כי קטרת של שחר היתה קריבה בין דם לנרות. ואמרם בכאן בין דם לאיברים רוצה לומר כי אין זריקת דם התמיד והקטרת איבריו מעשה תכוף כלומר שיהיה זה אחר זה אבל מבדיל בינתיים הקטורת וכמו כן בהדלקת נרות ומפני זה לא זכר בכאן הדלקת נרות לפי שלא נתכוין בזה המאמר לסדר העבודות והוא ענין אמרם בסידורין לא קא מיירי.

ואיסטניס הוא מי שגופו מצונן וקר. וענין חימום המים הוא שיהיו מחמין עששיות של ברזל מערב יום הכפורים מניחין אותן באש עד למחרת ומכבין אותן במים שהיה טובל בהם והיו נפשרין המים וזו אינה מלאכה כי אין כוונתן הקשאת הברזל לחזקו כמנהג הלוטשין אבל כוונתם חימום המים והעיקר אצלנו מלאכת מחשבת אסרה תורה. ועוד עיקר אחר אצלנו אין שבות במקדש ולפיכך הותר זה המעשה וכמו כן אם הוסיפו מי חמים שהוחמו מערב הצום במים שטבל בהם מותר:

משנה ו

הביאוהו לבית הפרוה ובקדש היתה כו':

בגדי זהב הם בגדי כהונה גדולה שלובש בשאר ימי החול והם שמונה כלים והם מארגמן

ושש וצמר צבוע תכלת וזהב ואבנים כמו שמפורש בתורה והם כתנת ומכנסים אבנט ומצנפת ואפוד וחשן ומעיל וציץ.
ובגדי לבן הם ארבעה והם שמשתמש בהן כהן גדול העבודה המיוחדת בצום כפור והן כולם מפשתים לבן. אמר השם יתברך [ויקרא טז] כתנת בד קדש ילבש וגו' ואין הלכה כרבי מאיר:

משנה ז

בשחר היה לובש פלוסין של שנים עשר מנה כו':
פלוסים והנדוים מינים מן הבגדים ידועים אצלם בזמנם. ויש הפרש ביניהם בצורת החיתוך בלבד. אבל עצמן רוצה לומר השתי והערב שלהם הוא מפשתים הלבן כמו שבאר הכתוב.
ואמרם אם רצה להוסיף מוסיף משלו ובתנאי שיתן אותו התוספת להקדש. ואין הלכה כרבי מאיר:

משנה ח

בא לו אצל פרו ופרו היה עומד בין האולם כו':
כל מה שמשתמשין חכמים בכל המשנה מצורת המקדש או חלק מחלקיו ודמיון רוחותיו והעזרה והלשכות והמזבח וזולתו לא תבקש ממני לציירו לך בכל מקום לפי שאני עתיד לבארו לך ולהרבות צורותיו עד שתדמה אותו דמיון יפה ויצטייר הכל בדעתך כאילו ראית אותו בעין במסכת מדות בע"ה:
והכהנים והעם וכו' אמר הכתוב [דברים לב] כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו ובא בקבלה כי משה רבינו ע"ה אמר לישראל בזמן שאני מזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא אתם הבו גודל לאלהינו וכן ראוי ומצוה לעשות כן תמיד:

משנה ט

בא לו למזרח העזרה לצפון המזבח הסגן מימינו כו':
קלפי הוא כלי עץ חלול.
אשכרוע קורין אותו בערבי בק"ס והוא בלשון עברי ברוש:

משנה י

בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור שלא היה לו כו':
עשה לכיור שנים עשר חוטמין שהמים יוצאין משם כדי שיהו כל הכהנים המתעסקין בתמיד מקדשים ידיהם ורגליהם כאחת. והוא לא מנה שוחט כי השחיטה כשירה בזרים כמו שקדם. וזורק הוא מקבל הדם. וכבר קדם לך כי שלשה עשר היו זכין בו יחסר

מהם שוחט נשארו שנים עשר. והכיור מכלל כלי שרת. וכשהיו בו מים נתקדשו ונפסלו בלינה כמו שיתבאר במקומו מקדשים וזה עשה כלי סביב לכיור והיו בו המים תמיד והיו שותתין מאותו כלי לכיור כדי הצורך ראשון ראשון ואותו הכלי היה נקרא מוכני. וכל ידות הכלים הם הקתות כלומר בית ידו של סכין או של קרדום שהיו חותכין בהם הבשר ודומיהן.

ונברשת היא כמו שמשית שעושין על פתחי הבתים מזכוכית והיא עשתה אותה מזהב טוב ממורט. וכשהיה השמש זורח עליה היה לאותה השמשית אורה ונוגה בתחילת היום כעלות השמש מאופק ירושלים ואותה שעה היו קורין קריאת שמע.

וניקנור היה איש מן החסידים והלך לאלכסנדריא של מצרים ועשה שם שתי דלתות של נחושת והתקין מלאכתן מאד והיה דעתו להעמידן לעזרה והביאן על הים ויהי כאשר סער הים על המלחים השליכו אחת מן הדלתות בתוך הים להקל מעליהם ומאנייתם ורצו להשליך השניה וכאשר ראה קשר עצמו בדלת ואמר להם אם רצונכם להשליך זאת הדלת אל תשליכוה אלא עמי אז עמד הים מזעפו וכאשר יצא הוא לנמל בעכו היה מצטער על הדלת שטבעה ורצה הש"י והשליך הים את הדלת האחרת שטבעה לאותו מקום שיצא זה החסיד וזהו הנס שנעשה לדלתותיו והעמידן לרוח מזרחי מן העזרה לעומת ההיכל.

וענין לשבח תהלה וגדולה והמלה עברית וארמי' והענין אחד ויהללו אותה [בראשית יב] ושבחו יתה ואומר [תהלים קמז] שבחי ירושלים:

משנה יא

ואלו לגנאי של בית גרמו לא רצו ללמד כו':

גנאי הפך שבח.

ולחם הפנים עב היה כמו שיתבאר במנחות אבל היו מתקנין אפייתו בדפוסים עד שהיו מקפלים אותו כמו שמקפלין הבגדים והוא היה בתכלית ההשוייה ותקון האפייה במלאכה שהיתה ידועה אצלם. ופיטום הקטורת ידוע ועוד אזכרנו במקומו במס' כריתות [פרק א הל' א]. ובכלל סממניה עשב כשנותנין אותו עם הקטרת על האש היה העשן כולו עולה מכונס לא מפוזר והיו מכירים אותו העשב ולא הודיעוהו לאדם.

והיה הוגרס בן לוי מוציא אותיות בפיו בהוצאה נפלאה בשעת קריאת השיר של כל יום שהיה נותן גודלו בפיו עם לשונו בשעת הקריאה ולא הודיע לשום אדם איך היתה המלאכה בשינוי נתינת הלשון בפה ואנה היה משים בוהנו כשהיו יוצאין אותן הנעימות הערבות.

ובן קמצר היה כותב בקולמוסים רבים בבת אחת ואע"פ שכל אלו נתנו אמתלא מפני מה נמנעו מלמוד מעשיהם גנה אותם כאשר תראה:

פרק ד

משנה א

טרף בקלפי והעלה שני גורלות כו':

כל מקום שזוכר בזו המסכת שם רוצה בו שם המפורש רוצה לומר יו"ד ה"א. ואין הלכה כרבי ישמעאל:

משנה ב

קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח כו':

לשון של זהורית הוא לשון של צמר צבוע אדום תרגום ותולעת שני [שמות כה] וצבע זהורי ומשקלו שני סלעים. וכבר בארנו פעמים [בפרק בתרא דפאה ובפרק א דשקלים] משקל הסלע. והש"י אומר [ויקרא טז] וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל ולפיכך אומר בודוי ראשון אני וביתי ואומר בשני ובני אהרן לפי שהוא מכפר תחילה בעד נפשו ואחר כך בעד הכהנים ואח"כ מכפר על כל ישראל. וזה שתראה כתוב בשלשה הוידויין עון פשע וחטאה הוא דעת רבי מאיר והוא סומך על מה שאומר הכתוב [שם] והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ואין הדבר כן לפי שכוונתו בזה אינו אלא שיכלול מיני העונות. כי עונות הם העונות שאדם עושה במזיד. וחטאים הם הנעשים בשוגג. ופשעים הם מיני הכפירה והמרד בהש"י בעשיית העונות הגדולות שעושיהן נקרא פורק עול כחילול שבת ועבודה זרה. והעיקר אצלנו מתודה על הקלות ואח"כ על החמורות ולפיכך יהיה סדר הוידויין כולם ליחיד כמו לצבור חטאנו עוינו פשענו. ואין הלכה כרבי מאיר:

משנה ג

שחטו וקבל במזרק את דמו ונתנו למי שהוא כו':

ממרס ענינו שמניע את הדם כדי שלא יקרוש ויקפא.

רובד איצטבא:

משנה ד

בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה בתוך של זהב כו':

חותה היא חתיית האש בלבד ולשון עברי הוא ולחתות אש מיקוד [ישעיה ל]. ולא היו מצריכין אותו ביום צום כיפור לערות אש ממחתה למחתה אחרת כדי שלא ייגע כהן

גדול ושלא יוסיף בעמלו אלא באותה מחתה עצמה שהוא חותה האש מן המזבח. וקלה היתה כנגד המחתה של כל יום ויום. וידה ארוכה כדי שיקל משאה. וכבר ביארנו שיעור הקב והסאה וזולתם מן המדות והמשקולות בסוף מסכת פיאה:

ופרס חצי המנה רוצה לומר משקל חמשים דינר ואמר השם יתברך בקטורת של כל יום ושחקת ממנה הדק [שמות ל'] ואמר ביום צום כיפור ומלא חפניו קטרת סמים דקה [ויקרא טז] ובאמרו בכאן דקה נבין שירצה לומר להוסיף לה שחיקה וזהו ענין דקה מן הדקה:

משנה ה

בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש כו':

מפני כבוד כהן גדול הטרוחו לכהנים שיהיה עלייתם וירידתם באמצע הכבש לפניו ומפני כבודו היה מקדש ג"כ ידיו ורגליו מקיתון של זהב הוא לבדו משאר כהנים. ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ו

בכל יום היו שם ארבע מערכות והיום חמש כו':

מערכה הוא צבור האש שנעשה מן העצים המסודרין וגודשין ומבערין האש. ורבי יהודה אומר כי במזבח החיצון היו בה שתי מערכות האחת מערכה גדולה והיא שמקריבין עליה התמיד ומערכה שניה שלוקחין ממנה האש במחתה לקטרת כמו שזכרנו. ורבי יוסי אומר כי מערכה שלישית היו עושין לקיום האש לא תסור משם אש לעולם. ור"מ אומר כי רביעית היו עושין ושורפין עליה האיברים ופדרים שנשארו מן התמיד של בין הערבים שלא שלט בהם האש כל הלילה. וכולם מודים על שתי מערכות כי באה הקבלה כי אמרו [שם ו] על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת. ואמרו אחר כך [שם] והאש על המזבח תוקד בו א"ר יוסי זו מערכה שלישית של קיום האש. ורבי יהודה אומר שהוא חוזר על המערכה הנקדמת. ורבי מאיר אומר היה מייחד מערכה לאיברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב וזולתו אומר כי בצידי מערכה גדולה היו נשרפין והכל מודים כי על כל פנים צריך תוספת מערכה ביום צום כיפור לכבוד ולהדור בעיני העם והלכה כרבי יוסי:

פרק ה

משנה א

הוציאו לו את הכף ואת המחתה וחפן כו':

היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכת כו':

החיצונה היתה פרופה מן הדרום והפנימית מן הצפון כו':

משניטל הארון אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים כו':

מקדש ראשון היה בו פרוכת אחת ובמקדש שני היו שתים מפני ספק שנתחדש להם בעת הבנותו. ועוד נבאר זה במקומו במסכת מדות [פרק בתרא הל' ז] ורבי יוסי נתבאר לו אותו ספק וראה כי הפרוכת על צורתו כך וזהו ענין אמרו לא היתה שם אלא פרוכת אחת ועוד אבארהו לך במקומו.

ואמרו עד שהוא מגיע לארון רוצה בו למקום ארון כי בבית ראשון שהיה שם ארון לא היה שם אלא פרוכת אחת והוא יספר בכאן סדר בית שני שלא היה שם ארון והיו שם שתי פרוכת:

וענין אמרו ובא לו בדרך בית כניסתו שהיה יוצא אחורנית ופניו כלפי קדשי הקדשים ואחוריו אל הפתח וזה גדולה וכבוד למקום. וכך היו עושין כהנים בחזרתן מן העבודה ולוים בחזרתן מן הדוכן וישראל בחזרתן מן המעמד כולם היו חוזרין אחוריהם. ולשון תפלה קצרה כך יהי רצון מלפני ה' אלהינו שאם תהיה שנה זו שחונה תהיה גשומה ולא יעדי עביד שלטן מדבית יהודה ולא יהיו עמך בית ישראל צריכין לפרנסה זה לזה ואל תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים. פירוש שחונה חמה תרגום ולא יחם לו [מלכים א א] ולא שחין ליה. והיה מתפלל שישוה מזג אותה שנה וזו טובה גדולה כוללת האדם והבהמה כי כשהאויר שוה במזגו יבריאו גופות בני אדם החולים ויתמיד בריאות הבריאים והברכה הראשונה היא והסיר ה' ממך כל חולי. ואחר כך היה מתפלל בהתמדת מלכות היושר והאמונה וזהו הצריך יותר. ואח"כ היה מתפלל אחר אלו השני דברים הכלליים על דברים פרטיים לכל בני אדם שיתקן השם מעשה כל אחד ואחד שיצליח מעשיו וסחורותיו כדי שלא יצטרך לבקש ולשאול מאחר. ואחר כך היה מתפלל בירידת הגשמים והוא אמרו ואל תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים לפי שאלו לא יבקשו תמיד אלא התמדת זריחת השמש וצחות האויר ומניעת הגשם.

שלא להבעית את ישראל כלומר שלא להפחיד לפי שאילו היה מתאחר היו מפחדין שמא אירעו מיתה כי הרבה כהנים גדולים היו מתים בקדש הקדשים אם לא היו ראוין

או אם ישנה דבר במעשה הקטרת הלא תראה אמר יתעלה לאהרן [ויקרא טז] ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת.
ופירוש שתיה יסוד ובאמת כי מקום העבודה יסוד העולם כמו שזכרנו בתחילת אבות:

משנה ג

נוטל את הדם ממי שהיה ממרס בו נכנס כו':
נכנס במקום שנכנס ענינו למקום שנכנס בקטרת בין בדי הארון והיה מזה מן הדם לפני הארון. כמו שאמר הש"י [שם] על הכפרת ולפני הכפרת:
כמצליף כמי שמלקה בשוט:
והיה מחזיר פעמיים מלת אחת כדי שלא יטעה במנין. והיה מונה ההזאה הראשונה מכלל שבע של מטה והש"י אמר [שם] והזה באצבעו והיא ההזאה הראשונה ואח"כ מן הדם באצבעו ז' פעמים כך באה הקבלה וכאילו הוא העיקר:
וכן הוא הבסיס.

משנה ד

הביאו לו את השעיר שחטו וקבל במזרק כו':
היה שופך דם הפר במזרק שהיה בו דם השעיר ומחזיר הכל במזרק שהיה בו דם הפר כדי שיתערבו הדמים עירוב יפה והדבר כולו מבואר:

משנה ה

ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב כו':
היה מזה בקרן שלפניו מלמעלן למטן כדי שלא יזה מן הדם על בגדיו ואין הלכה כרבי אליעזר:

משנה ו

הזה על טהרו של מזבח ז' פעמים ושירי הדם כו':
טהרו של מזבח הוא המקום המגולה ממנו. והוא כי קטרת של כל יום היה במזבח של זהב כמו שאמר השם יתברך [שמות ל] והקטיר עליו אהרן קטרת סמים וכל יום היה מוציא ממנו מותר הגחלים והדשן כמו שבארנו והיה נזהר שיזה הדם על מקום שלא יהיה בו דשן ולא גחלים אלא עצם המזבח מגולה.
ואמרו בשל מזבח החיצון רוצה בו דמים הניתנים על המזבח החיצון שיריהן ניתנין על יסוד דרומי ועוד יתבאר לך ענין המעילה משלם במקומו:

משנה ז

כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר אם הקדים כו':

רבי שמעון ורבי אליעזר אומרים שאם הזה שלש הזאות או ארבע ונשפך הדם שישלים המנין על מה שיש לו מן ההזאות מדם אחר ואין הלכה כמותן:

פרק ו

משנה א

שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין כו':

החזיר מלת שני בשעירי יום הכפורים שלשה פעמים והוא אמרו [ויקרא טז] ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים. ואמר ולקח את שני השעירים. ואמר ונתן על שני השעירים גורלות. ובאה הקבלה שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים. ואמרו מצוה ולא אמרו חובה לפי שאמר אחר כך השעיר ולא אמר האחד יראה שרוצה בו שעיר מ"מ.

ואמרו בכאן ויאמר אם של שם מת ואם של עזאזל מת אינו רוצה שיאמר השני מאמרים להוציא את הספק כמו שאמרנו בפסחים אם גדי אמר לי רבי ואם טלה אמר לי רבי כי אינו ספק אצלו כיון שאחר הגורל מת אחד מהם אבל הוא מספר איך יהיה מאמרו אם של שם מת או איך יאמר אם של עזאזל מת.

ואמרו והשני ירעה עד שיסתאב רוצה בו השני מן השנים שהגריל עליהם בסוף כי פסק ההלכה אין בעלי חיים נדחין.

וענין מיתה שתאסף לבית ויניחוה עד שתמות וידוע כי שעירי יום הכפורים הם חטאת ציבור אמר השם יתברך [שם] ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת. ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ב

בא לו אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו כו':

כבר בארתי לך [פ"ד הל' ב] כי סדר הוידוי חטא עון ופשע:

משנה ג

מסרו למי שהיה מוליכו הכל כשרין להוליכו כו':

באה הקבלה כי מה שאמר הש"י [שם] איש להכשיר את הזר:

משנה ד

וכבש עשו לו מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו כו':

מיקירי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה כו':

הריס שני חלקים מחמשה עשר מן המיל ובמיל שבעה ריסין ומחצה והיה מירושלים עד המקום ששמו צוק שנים עשר מילין והם תשעים ריסין והיה בין כל סוכה וסוכה מיל והוא אלפים אמה שהוא תחום שבת נשאר בין הסוכה האחרונה ובין הצוק שני מילין:

משנה ה

על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים כו':

כבר ידעת כי בין כל סוכה וסוכה תחום שבת על כן היה אפשר להם ללותו מסוכה לסוכה הסמוכה לה והסוכה האחרונה שבינה ובין הצוק שני מילין וא"א להלך אלא מיל שהוא תחום שבת ולפיכך עומד מרחוק:

משנה ו

מה היה עושה חולק לשון של זהורית כו':

לא היה קושר הלשון כולו בצוק שמא ילבין קודם דחיית השעיר ויחשבו כי העונות מתכפרין קודם שידחה השעיר. ומה שחייב שלא יקשור אותו כולו בין קרנותיו שמא בשעת דחייתו יכוף ראשו ולא יראה לשון של זהורית אם הלבינה ותחלוש דעתן שיחשבו שהכפרה לא נשלמה ולשון התורה במשלח השעיר שהוא מטמא בגדים אמר יתברך [שם] והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו. ואין הלכה כרבי שמעון:

משנה ז

בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין קרעו והוציא כו':

קלען במקלעות פירוש שירים חתיכות הבשר בלי הפשטה לאומרו יתברך [שם] את ערתם ואת בשרם ולשון התורה [שם] והשורף אותם יכבס בגדיו ואין הלכה כרבי שמעון:

משנה ח

אמרו לו לכהן גדול הגיע שעיר למדבר כו':

דרכיות הם [מצבות] גדולות שהשומרים עומדים שם ומניפין בסודרין ורבי יהודה סובר כי משהגיע שעיר למדבר נעשית מצותו אע"פ שלא הגיע לצוק ולפיכך משערין שיעור כדי שמגיע לבית חורון שהוא במדבר בלבד. ואין הלכה כרבי יהודה.

פרק ז

משנה א

בא לו כהן גדול לקרות אם רצה לקרות כו':

אצטלית לבן משלו להודיע כי הקריאה אינה עבודה ומותר לו לקרות באיזה בגד שירצה. ואמר אם רצה בבגדי בוץ קורא הודיעך כי מותר לו ללבוש בגדי כהונה אפילו שלא בשעת עבודה כי העיקר אצלנו בגדי כהונה נתנו ליהנות שלא בשעת עבודה. והיו נותנין ספר תורה מיד ליד לתפארת וגדולה. והקריאה היתה בעזרת הנשים שמותר לאדם לישב שם כי אמרו עומד ראיה שהיה יושב קודם לכן אבל בעזרת ישראל ומה שאחריה לא ישב שום אדם כלל אלא מלכי בית דוד בלבד כמו שכתוב [ד"ה א יז] ויבא המלך דוד וישב לפני ה'. ומה שחייב שיקרא ובעשור שבחומש הפקודים על פה לפי שאין אדם אחד קורא בשני ספרי תורה משום פגם ראשון ואין ראוי לגלול ספר תורה בצבור משום כבוד צבור לפיכך לא היה גולל ספר תורה כדי שיגיע לחומש הפקודים ולא היה ג"כ קורא בספר שני משום פגם ראשון נמצא שקורא על פה. ואלו השמנה ברכות הראשונה אשר בחר בנו מכל העמים וכו' ואחר שישלים קריאתו מברך אשר נתן לנו תורת אמת וכו' והיא הברכה השנית והשלישית רצה ה' אלהינו והרביעית מודים אנחנו לך והחמישית סלח לנו והששית מתפלל בהתמדת השכינה במקדש ושיקיים השם הדרו יהודו והשביעית יתפלל שיברך השם לכהנים ויקבל קרבנותיהם וכיוצא בזה והשמינית יתפלל שיושיע השם לישראל ויצילם וחותם ברוך אתה ה' שומע תפלה:

משנה ב

הרואה כהן גדול כשהוא קורא כו':

הודיעך כי מותר לאדם שיניח מלראות עבודה לילך לראות עבודה אחרת:

משנה ג

אם בבגדי בוץ קירא קדש ידיו ורגליו כו':

רבי אליעזר סובר כי סדר הקרבת יום צום כיפור הוא על סדר הכתובים והוא שיקריב תמיד של שחר ואחריו עבודת היום כאשר קדם בו הסיפור ואחריו תמיד של בין הערבים לפי שעבודת יוה"כ בחומש ויקרא ופר העולה ושבעה כבשים בחומש הפקודים. ורבי עקיבא אומר שהסדר הוא שיקריב תמיד של שחר ואחריו פר העולה ושבעה כבשים לפי שהן קרבן מוסף והשם אמר במוספין [במדבר כט] מלבד עולת הבקר וגו' וסמך אותן לתמיד של שחר. ורבי אליעזר אומר שכן הוא אבל לא ביום העבודה. ואחר כך עבודת

היום ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ ואח"כ אילו ואיל העם ואח"כ אימורי חטאת ואח"כ תמיד של בין הערבים. והלכה כרבי עקיבא:

משנה ד

קדש ידיו ורגליו ופשט וירד וטבל ועלה ונסתפג כו':

כהן גדול משמש בשמונה כלים וההדיוט בארבעה כו':

אמרם באלו נשאלין רוצה לומר שאין נשאלין באורים ותומים אלא בכהן גדול לבוש אלו השמונה בגדים. וצורת השאלה כיון שזכרנו אותה כך היא כהן גדול היה מחזיר פניו לארון והשואל היה מחזיר פניו לאחורי הכהן והיה אומר לו האעשה כך וכך או לא והכהן היה משיבו עשה או לא תעשה כפי הנראה לו בחשן. כי בחשן יש אלפא ביתא שלימה לפי שיש שם כתוב אברהם יצחק ויעקב ושמות שנים עשר שבטים כמו שפירש הכתוב ושם כתוב אחר שמותם שבטי יה. והכהן הנשאל אינו אלא נביא כי הקבלה אצלנו כל כהן שמדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו שואלין בו ושאין מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין שואלין בו. ומה שהתנה שלא ישאל אלא מלך ואב בית דין וכיוצא בהם למה שאמר ביהושע שהיה מלך ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' [שם כז] ובאה הקבלה וכל בני ישראל זה משוח מלחמה וכל העדה זה סנהדרין וכמו כן כל מי שצורך הצבור בו נכנס תחת מאמר וכל בני ישראל אתו וכיון שזכרנו מה שהיה כתוב בחושן אודיעך איך היו שמות השבטים כתובים על אבני האפוד: וזהו צורתם

ראובן שמעון
לוי יהודה
יששכר זבולן
נפתלי דן
גד אשר
יהוסף בנימן

תמצא מנין האותיות שהם בכל אבן ואבן חמשה ועשרים אותיות ושם יוסף כתיב יהוסף והרמז על זה באומרו (תהילים פ״א:ו׳) עדות ביהוסף שמו ואבן שכתוב בתחילתו ראובן על כתיפו הימני ואבן שכתוב בתחילתו שמעון על כתיפו השמאלי:

פרק ח

משנה א

יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה כו':

לא בארה התורה מניעה מאלו הדברים ביום צום כפור אבל אמר הכתוב לשון עינוי חמש פעמים. אמר (ויקרא כ"ג:ג') שבת שבתון ואמר (שם טז) שבת שבתון ואמר (במדבר כ"ט:ז') ובעשור לחדש ואמר (ויקרא כ"ג:כ"ז) אך בעשור לחדש ואמר (שם טז) והיתה זאת לכם ובאה הקבלה כי באו לאסור חמשה דברים מהנאת הגוף והם האכילה והשתיה והרחיצה במים וסיכה בשמן ונעילת הסנדל ותשמיש המטה. ובא בכל אחת מאלו המלות בספרים מלת עינוי לפי שהם רמזים ואסמכתות ועיקר איסורם קבלה וכולן יתחייב העושה אחת מהן מכת מרדות.

וזהו ענין אמרם אסור. מלבד האכילה והשתיה שהוא חייב כרת כשאכל שיעור הנזכר. ואם אכל פחות מכשיעור הוא אסור וחייב מכת מרדות אמר הש"י בעונש העינוי (שם כג) והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה ובאה הקבלה דבר שהנפש תלויה בו זו אכילה ושתיה. ואמרו המלך והכלה המלך צריך שיהיה עמו הנוי אמר (ישעיהו ל"ג:י"ז) מלך ביפיו תחזינה עיניך. וכן הכלה כדי שלא תתגנה על בעלה ולפיכך התרנו להם רחיצת פניהם.

וכותבת גסה תמרה גדולה אמרו כותבת הגסה שאמרו חסירה מכביצה. ופירוש גרעינתה ידוע.

ומלא לוגמא הוא שישתה כל כך שכשמסלק אותו לצד אחד מפיו יהיה אותו הצד בולט ונראה. וממה שאתה חייב לזכרו תמיד כי כל השיעורים שהם בכל התורה הם הלכה למשה מסיני. והלכה כרבי אליעזר:

משנה ג

אכל ושתה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת כו':

התינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים כו':

ציר הוא מה ששותת מן הדג כששורין. אותו במלח.

מורייס ידוע.

מחנכין אותן כלומר מלמדין אותן מגזרת חנוך לנער (משלי כב) ומרגילין אותן להתענות קודם שיהיו חייבין בתענית בב' שנים לבריאים ובשנה אחת לחולים. ודע כי הזכרים מי"ג שנים שלימים והנקבות מי"ב שנים שלימים הם חייבין להתענות מדאורייתא אם הביאו שתי שערות כי הנקבות סובלות התענית יותר מהזכרים לפי שמזג הזכרים חם

והנמס מגוף יותר והזכרים והנקבות מאחת עשרה שנה מתענים כל היום כולו מדרבנן כדי לחנכן במצות. ומתשע שנים ומעשר שנים מתענין לשעות מן היום בין זכרים בין נקבות בשוה כדי שיתחנכו במצות ואין מאכילין אותם עד שיצערם הרעב:

משנה ה

עוברה שהדיחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה כו':

וכן עוברה שהריחה בשר קדש או בשר חזיר ונתעורר טבעה ותאותה לאכול מאכילין אותה ממנו עד שיתישב נפשה.

ובקיאים הם המהירים במלאכתן ורצה בו בכאן הבקיאים מן הרופאים. ובזה הענין משפטם אבארם לך והוא כי החולה כששאל לאכול אפילו כל הרופאים אומרים אינו צריך מאכילין אותו על פי עצמו עד שישבע. ואם הורה רופא בקי שהוא צריך לאכול והוא אומר איני צריך מאכילין אותו על פי רופא ואין שומעין לחולה. ואם נחלקו הרופאים ואמרו מקצתם צריך ומקצתן אין צריך שומעין לרובם. ואם הם בשוה במנין ובחכמה כפי סברתנו מאכילין אותו כי העיקר אצלנו ספק נפשות להקל:

משנה ו

מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפי' דברים כו':

בולמוס מין ממיני החולאים שנופל בו האדם ואינו מרגיש כלל וזה החולה הוא מין ממיני החלאים הנקראים בלשון חכמים נכפין ויארע לאלו הנזכרים בכאן כמו נשיכה בפי האסטומכא וכשיאכלו יקל מעליהם ויאירו עיניהם:

ודברים טמאים הם הדברים האסורים כשקצים ורמשים ובהמה טמאה וזולתם. ולאלו ולכיוצא בהם אין נותנין להם בתחילה האיסור החמור אבל נותנים להם איסור הקל יותר אם נתישבה דעתם מוטב ואם לאו נותנין להם מה שהוא אסור יותר ממנו.

וחושש בפיו הוא שיתעכלו החניכים שאם יניחוהו יתעכל החיך.

וסם שם העיקר איזה עיקר שיהיה. ואין הלכה כרבי מתיא בן חרש בזה שהוא מתיר להאכיל לאדם הכבד של כלב שוטה כשנשך כי זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה. וחכמים סוברים כי אין עוברין על המצות אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים המרפאין בטבע והוא דבר אמתי הוציאו הדעת והנסיון הקרוב לאמת. אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים בסגולתן אסור כי כוחם חלוש אינו מצד הדעת ונסיונו רחוק והיא טענה חלושה מן הטועה. וזה העיקר דעהו וזכרהו כי הוא עיקר גדול.

ואמרם כל ספק נפשות דוחה את השבת להזהירך ולזרז אותך להקדים ולהתחיל בזה הענין ושלא לאחרו ואפי' בשבת הראשונה מן החולי שהחולה סובל חוליו ושלא נאמר

אין ספק החולי יתמיד עד לשבת האחרת ונצטרך לחלל עליו השבת על כן נניחהו היום עד למחר כדי שלא נחלל עליו שתי שבתות:

משנה ז

מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק כו':

מפקחין פירוש שחופרין ומחפשין אותו וכשמגיע לחוטמו ולא נמצא בו נשמה אז אסור לו לחפור יותר לפי שבודאי הוא מת. ואם מצאו חי אע"פ שהוא בענין שאינו יכול לחיות אלא זמן מועט וימות לפי שעה חופרין עליו ומוציאין אותו וזהו ענין אמרם מצאוהו חי מפקחין עליו.

ואמרם אם מת יניחוהו כי יש מן החכמים שסובר מצילין את המת מפני הדליקה והודיענו בכאן שמניחין אותו תחת המפולת ואין על זה חולק:

משנה ח

חטאת ואשם ודאי מכפרין מיתה ויום הכפורים מכפרין כו':

שמור אלו העיקרים וסמוך עליהם והוא כשהאדם שוגג בעשה ולא תעשה או מזיד בעשה ועשה תשובה מכפרים לו לאלתר. והתשובה הוא שיתודה אדם על עונותיו לפני השם ויתנחם על מה שחטא ויקבל עליו שלא ישוב לאותו עון לעולם אמר בוידוי והפרישה מן העון (משלי כ"ח:י"ג) ומודה ועוזב ירוחם ואמר בחרטה על העון (ירמיהו ל"א:י"ט) כי אחרי שובי נחמתי. וכשהזיד בלאו ועשה תשובה תולה ויוה"כ מכפר. וכששגג בכריתות ובמיתות בית דין במה שהוא חייב עליו חטאת או שחטא חטא שהוא חייב עליו אשם ודאי והביא אשמו וחטאתו ועשה תשובה נתכפר לו במקומו לאלתר ולשון הכתוב הוא כי מביא חטאתו צריך תשובה שנאמר (ויקרא ה':ה') והתודה אשר חטא עליה וכשהזיד בכריתות ובמיתות בית דין ועשה תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין אז וכשימות נגמרה כפרתו הוא שנאמר אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון (ישעיהו כ"ב:י"ד). וכל זה כשעבר ברצונו אבל באונס פטור וכל זה כשאין עבודת יוה"כ אבל בזמן שהיתה העבודה כבר ידעת כי בשעיר המשתלח היו מתכפרין על כל העונות כמו שנבאר בתחילת שבועות:

משנה ט

האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב כו':

האומר אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר כמו אמרם אין מספיקין בידו לעשות תשובה ולפיכך לא יעזרהו השם שיעשה בצום כיפור מה שראוי לו לעשות

כדי שיתכפרו לו עונותיו באותו היום ושעיר המשתלח אינו מכפר עבירות שבין אדם לחבירו.